

Duitse relatie met Rusland complex en gevoelig

[Achtergrond](#) - 2 februari 2022 - Auteurs: Wiebke Pittlik, Jesse Oude Egberink

Weifelend, onzichtbaar en passief zijn enkele van de kwalificaties die deze week over Duitsland te lezen zijn in internationale media. In de Oekraïne-crisis wordt Duitsland een belangrijke rol toebedeeld, maar de nieuwe kanselier Olaf Scholz maakt de verwachtingen nog niet waar. In zijn partij is de omgang met Rusland altijd een splijtzwam.

Waar veel landen inmiddels toezegging van wapens en mankracht aan Oekraïne hebben gedaan, heeft Duitsland 5000 helmen naar Kiev gestuurd. Daar werd niet bepaald enthousiast op gereageerd. Vitali Klitschko, voormalig wereldkampioen boksen en burgemeester van Kiev [stelde "sprakeloos" te zijn](#) door de houding van de bondsregering. "Wat voor soort steun zal Duitsland de volgende keer sturen, kussens?" De Oekraïense minister van Buitenlandse Zaken Dmytro Kuleba stelt dat Berlijn Rusland met zijn weifelende houding "aanmoedigt" tot agressie.

Duitsland heeft zichzelf opgelegd geen wapens aan conflictgebieden te leveren. Juist de huidige regeringspartijen SPD en de Groenen hebben zich daar altijd voor hard gemaakt.

Het is voor Duitsland altijd lastig manoeuvreren in Oost-Europa. Het trauma van de Tweede Wereldoorlog beïnvloedt zowel het handelen van de Duitsers als de reactie van de landen die hebben geleden onder de gruweldaden van de nazi's. Wel of niet handelen; het ligt allebei gevoelig. Zo stelde de Oekraïense ambassadeur in Berlijn onlangs nog dat Duitsland een ["historische verantwoordelijkheid"](#) heeft ten opzichte van zijn land, en wapens moet leveren. Volgens [The Guardian](#) is het onder Duitsers zelf een breed gedragen opvatting dat ze terughoudend tegenover Rusland moeten optreden, vanwege het leed dat nazi-Duitsland in dat land heeft veroorzaakt.

Buitenlandwoordvoerder van de SPD Nils Schmid bracht nog een ander punt naar voren: "Je moet bedenken dat Duitsland, samen met Frankrijk, de rol van bemiddelaar tussen Rusland en Oekraïne in het Normandië-formaat heeft. We kunnen geen wapens leveren aan de partijen waartussen we bemiddelen." Frankrijk en Duitsland bemiddelen sinds de Russische annexatie van de Krim in het conflict. Deze gesprekken in het zogenoemde Normandië-formaat zijn vorige

week hervat.

Nord Stream 2

Buiten de historische en politieke overwegingen, heeft Duitsland ook veel nauwere economische banden met Rusland dan de rest van Europa en ook dan de VS. Sancties in wat voor vorm dan ook zullen Duitsland zelf ook pijn doen. Typerend voor Duitslands ingewikkelde positie is de pijpleiding Nord Stream 2, het omstreden project waarmee gas van Rusland naar Duitsland moet worden gebracht.

Kanselier Scholz heeft steeds volgehouden, net als zijn voorganger Merkel overigens, dat Nord Stream 2 een economisch en geen geopolitiek project is en de regering er niet over kan beslissen. Op 18 januari liet hij dat standpunt varen toen hem expliciet werd gevraagd of Nord Stream 2 onderdeel van sancties kan zijn. Als Rusland Oekraïne aanvalt, zal dat een hoge prijs hebben en zal dit allemaal besproken moeten worden, zei Scholz. Zijn minister van Buitenlandse Zaken Annalena Baerbock (Groenen) [zei het dezelfde dag](#), op bezoek in Moskou, veel stelliger: Als Rusland energie als wapen inzet, zal dat consequenties hebben voor de pijplijn. Ook als dat economische gevolgen voor Duitsland of Europa zelf heeft, [zei ze](#) tijdens een gezamenlijke persconferentie met haar Amerikaanse collega Blinken in Berlijn.

Minister Baerbock van regeringspartij de Groenen heeft zich in de huidige crisis al vaker stevig uitgelaten. De liberale regeringspartij FDP is ook voor eensgezind Europees optreden tegen Rusland. Maar de grootste partij in de huidige regering, Olaf Scholz' SPD, is minder stellig. Afgelopen maandag kwamen prominenten van de SPD bijeen om met een eenduidig standpunt te komen. De partijtop liet weten het er over eens te zijn dat Rusland de agressor is, maar dat de bijeenkomst überhaupt nodig was is veelzeggend.

Onzichtbaar

Kanselier Scholz wordt verweten passief en onzichtbaar te zijn. Op Twitter vragen mensen zich gekscherend af waar Scholz eigenlijk uithangt. Critici [wijzen erop](#) dat het Angela Merkel was die na de invasie van de Krim voorop liep om Rusland met sancties aan te pakken.

Olaf Scholz seit seiner Wahl zum Kanzler pic.twitter.com/quCh939iD5

— Fabian Köster (@koesterfabian) January 31, 2022

Scholz' stilte past bij de verdeeldheid binnen zijn partij als het de omgang met Rusland aangaat. Waar sommigen zich duidelijk uitspreken voor sancties tegen Rusland, manen anderen om vooral ook Duitslands eigen belangen in acht te blijven houden. Onder hen Manuela Schwesig; een belangrijke stem binnen de partij en minister-president van Mecklenburg-Voorpommeren, de deelstaat waar de Nordstream-pijplijn aan land komt.

Dan zijn er nog de sociaaldemocraten die geloven dat er nog steeds constructief kan worden samengewerkt met Rusland. De erfenis van SPD-icoon Willy Brandt, die met zijn beroemde 'Neue Ostpolitik' toenadering zocht tot de landen achter het IJzeren Gordijn, werkt nog altijd door in de partij. [Der Spiegel oordeelt](#) dat de SPD in "nostalgie gevangen" is wat de omgang met Moskou betreft. Om zowel politieke, economische, historische als geografische redenen staat Duitsland sowieso dichterbij Oost-Europa dan veel andere landen. '*Ruslandversteher*' vind je er overal.

Opvallend genoeg bestaan er nog altijd grote verschillen tussen Oost- en West-Duitsers in het begrip dat ze kunnen opbrengen voor de Russische politiek. Van de West-Duitsers vindt 52 procent dat Rusland hoofdverantwoordelijke is in het oplopende conflict, slechts 17 procent ziet de Verenigde Staten als belangrijkste schuldige. In Oost-Duitsland is het beeld anders; daar beschouwt 32 procent van de bevolking Rusland, en 43 procent de VS als belangrijkste aanjager van het conflict. Dat blijkt uit [een studie die onderzoeksbureau Forsa uitvoerde](#) in opdracht van Redaktionsnetzwerk RND. In Oost-Duitsland ziet 75 procent van de bevolking Rusland dan ook als een betrouwbare leverancier van gas, in West-Duitsland is dat maar 47 procent.

Gerhard Schröder

Oud-kanselier Gerhard Schröder (SPD) is zo'n '*Ruslandversteher*' in optima forma. Direct na het einde van zijn kanselierschap in 2005 trad hij in dienst bij de Russische gasgigant Gazprom. Nog voor Angela Merkel in datzelfde jaar aantrad als zijn opvolger, waren alle lichten op groen gezet voor Gazprom en de omstreden pijpleiding. In 2017 kreeg hij een topfunctie bij het Russische olieconcern Rosneft. Dat bedrijf staat sinds de Russische annexatie van de Krim in 2014 op de EU-sanctielijst. Schröder is bevriend met Poetin, en lobbyt fanatiek voor Russisch gas en de belangen van Moskou.

Ook in de huidige crisis laat Schröder van zich horen. "Ik geloof niet, dat de Russische kant er belang bij heeft, om in Oekraïne te interveniëren", zei de 77-jarige oud-kanselier onlangs in zijn eigen podcast. "Ik hoop echt, dat men het wapengekletter van Oekraïne een halt toeroept."

Als het om de betrekkingen met Rusland gaat, wordt Schröder nog steeds betrokken bij intern overleg binnen de SPD. Co-partijvoorzitter van de SPD Lars Klingbeil is nog altijd goed met hem bevriend, [schrijft de TAZ](#). Hij weigerde onlangs dan ook [in Der Spiegel](#) om Schröder een lobbyist te noemen.

SPD-politici laten zich over het algemeen niet al te veel uit over Schröders verhouding met Rusland. Duitse media vragen zich hardop af of het geen tijd wordt voor de SPD om voor eens en altijd afstand te nemen van de voormalig kanselier. Een bondsdaglid van de CDU opperde zelfs om Schröder zijn kantoor in de Bondsdag - een privilege dat alle oud-kanseliers toekomt - af te nemen.

Scholz heeft volgende week de kans om de Amerikaanse twijfels over het Duitse optreden weg te nemen. Op 7 februari brengt Scholz een bezoek aan president Biden in Washington, waar de Oekraïne-crisis een van de onderwerpen van gesprek zal zijn.

Dit artikel is op 3-2-2022 aangevuld met het Forsa-onderzoek van RND

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/48061/duitse-relatie-met-rusland-complex-en-gevoelig>